

Катарина С. Миленковић¹
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

Душан М. Стаменковић²
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет и Центар за когнитивне науке

КОНТРАСТИВНО САГЛЕДАВАЊЕ РЕЧНИЧКОГ ЗНАЧЕЊА ПОЈМОВА ВЕЗАНИХ ЗА ПРИМАРНЕ БОЈЕ У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ³

Апстракт: Основни задатак овог рада је да истражи значења појмова везаних за примарне боје (црвену, плаву и жуту) у енглеском и српском језику, као и да утврди да ли се међу њима и у којој мери могу успоставити односи кореспонденције или еквиваленције. Ради се о истраживању рађеном на корпусу који се састоји од два општа речника. У зависности од семантичког поља са којима су лексема са називима боја повезане, рад нуди преглед пет значењских категорија у оба језика: (1) флора, фауна и биолошки аспекти, (2) физичке карактеристике, (3) емотивна стања и понашање, (4) политика, организације и групе и (5) остало. Уз одређене специфичности и изузетке, налазимо одређени степен значењског преклапања у два језика.

Кључне речи: лексема, примарна боја, црвено, плаво, жуто, српски језик, енглески језик.

¹ Аутор је докторанд на Филозофском факултету у Нишу. Имејл-адреса: k.milenkovic-13962@filfak.ni.ac.rs.

² dusan.stamenkovic@filfak.ni.ac.rs

³ Рад припремљен у оквиру пројекта бр. 179013, који се изводи на Универзитету у Нишу – Машински факултет, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. Увод

1. 1. Циљ истраживања

Основни циљ овог рада јесте да упореди појмове који садрже три примарне боје – *црвену*, *плаву* и *жуту* (у систему који важи за пигменте) у српском, односно *red*, *blue* и *yellow* у енглеском језику. Кроз систематизовану обраду датих појмова из речника два језика, настојимо да укажемо на сличности и разлике у употреби и концептуализацији тих појмова у енглеском и српском и тиме пружимо разјашњења која могу бити од користи како онима који се баве контрастирањем и лексикологијом, тако и онима који се баве превођењем са енглеског на српски и обрнуто. Поред тога, надамо се да оваква анализа може да буде од користи и антрополозима, физичарима, психолозима и осталима заинтересованим за област боја.

1. 2. Боје и језици

Називи боја, који су у средишту нашег истраживања, проучавани су на различите начине и са много различитих становишта, а књига *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution* Брента Берлина и Пола Кеја (Berlin & Kay 1969), на коју се ослања велики број истраживања о бојама и њиховим називима, наводи да готово све културе садрже називе који се односе на црно/тамно или бело/светло (за поређење метафоричких значења ових група појмова у српском и енглеском в. Vlajković & Stamenković 2013). У свом раду, Влајковић и Стаменковић (2013) истражују метафоричко ширење значења основних појмова беле и црне боје у енглеском и српском језику. Аутори утврђују да постоји висок степен кореспонденције између појмовних метафора у којима бело и црно служе као изворни домени у упоређеним језицима. Изрази који садрже боје, као и домени у које се оне пресликавају, показали су се као тло погодно за истраживање, па се тако у једном од њих испитују метафоре које садрже две најосновније боје, белу и црну, односно имплицитно значење које носе о светлости и тамни (Kövecses 2010). Аутор закључује да се оне врло често употребљавају као изворни домени како би се описали живот и смрт као циљни домени. Резултати истраживања Берлина и Кеја указују на то да, уколико има више назива од црне и беле, трећи се обично односи на црвену, а када их има четири и више, ту су још жута и зелена. Они предлажу седам нивоа у које

се културе могу сврстати у зависности од укупног броја боја које постоје у њиховим језицима, при чему језици који припадају првом нивоу садрже само црну и белу, а језици из седмог минимум од осам боја. Енглески језик сврстан је у последњи, седми ниво, зато што садржи једанаест назива за различите боје (мада смо свесни да називи нијанси и изведених боја овај број додатно увећавају). Извесно је да би и српски језик припадао истој категорији. Метафоричко пресликавање заступљено је код већег броја боја, а многобројне су асоцијације везане за различите боје, као и опсег апстрактних концепата који се описују уз помоћ појмова везаних за боје (в. Mohammad 2011a, b). Према Павловском, блажа верзија универзалистичког приступа овој врсти појмова потврђена је и емпиријски, на корпусу више језика (в. Pawlowski 2006). Када су у питању метафоричка значења термина који означавају боје, Кикучи и Лихтенберк (Kikuchi & Lichtenberk 1983) долазе до закључка да не постоји неки универзални редослед њиховог развитка у језицима. Свеукупна заступљеност ове групе речи је ипак велика, а о томе сведочи и чињеница да у енглеском имамо и речнике који се односе искључиво на боје (нпр. Paterson 2004).

Полазиште за овај рад налазимо и у тврдњи Џона Лусија да је важно испитати какве регуларности постоје у употреби ових појмова у различитим језицима и на који су начин ове регуларности повезане са нашим мислима (Лусу 1997). Такође, истиче се и значај атрибутивне употребе термина који означавају боје, која је била релативно занемаривана у досадашњој семантици боја (Steinvall 2006). Аутор наглашава да би узимањем у обзир атрибутивне функције термина за боје, семантичари могли да објасне феномене које до сада нису успевали. У вези с тим наводи се да перцептивна категоризација боја претходи језику, односно да се она може остварити у одсуству језика. Наиме, експерименти у једном истраживању показали су да деца која још увек нису проходила и која још увек нису научила термине за боје, нити јасно раздвајају језичке категорије, ипак успевају да препознају различите категорије боја на основу самог опажања (Franklin & Davies 2006). У сличном истраживању, упоређује се способност одраслих и деце да тачно именују боје из стандардног спектра, како би се испитала могућност да језик заправо служи само како би се „изоштрила” категоризација боја (Bonnardel & Pitchford 2006). Аутори ових истраживања покушавају да дају одговор на питање како деца усвајају термине који означавају боје, и који су фактори који утичу на то, па у складу с тим неки аутори предлажу да су дражи које долазе из околине, склоност ка одређеним бојама као и називање боја развојно повезани, иако природа те повезаности још увек није утврђена (Pitchford & Mullen 2006).

И у домаћој литератури има радова који су се бавили сличном темом. Најближи је вероватно рад Филипковић-Ковачевић из 2015. године, у коме ауторка изучава лексичке јединице, лексеме и идиоме, са појмом плаве боје у енглеском и српском језику, и когнитивну мотивисаност њихових пренесених значења. Филипковић-Ковачевић показује да је *плаво* изворни домен којим се изражавају апстрактна значења, издваја појмовне метафоре и/или метонимије у основи пренесених значења ових лексема и идиома и упоређује дата апстрактна значења у два језика. Она наглашава да у енглеском језику постоји једна основна лексема, *blue*, која има значење ‘плаво’, док у српском језику постоје две лексеме са овим значењем: *плав* и *модар*. Ипак, резултати истраживања показују да ове лексеме и идиоми у енглеском језику изражавају скоро двоструко више појмова него у српском, што се може објаснити чињеницом да се нека стања која се у енглеском изражавају лексемом *плаво*, у српском изражавају лексемом *црно*. Такође, већи број лексичких јединица с појмом плаве боје у енглеском него у српском може се објаснити тиме што је море, које је плаве боје, имало кључну улогу у свакодневном животу Англосаксонаца, што указује на културолошки условљене разлике у овом делу лексикона два језика.

1. 3. Значењско контрастирање лексема и контрастивни оквир

Имајући у виду то да теоријска опредељења и практична оријентација истраживача могу непосредно утицати на резултате контрастивне анализе (в. Stanković 2013), одлучили смо се да полазиште ове студије буде значењско контрастирање лексема. Један од учесталијих праваца контрастивних истраживања овог типа укључује бирање одређених речи, конструкција или семантичких категорија у једном језику, а затим проналажење одговарајућих „еквивалентних” ставки из другог језика (Barlow 2008). Оваква врста контрастирања може да се бави специфичним својствима лексема које налазимо у речницима, као и различитим систематским односима између различитих категорија и поткатегија речи. Оне представљају парадигматске скупове повезане кроз нека заједничка својства, као што су изрази о сродству или управо изрази везани за боје (Krzeszowski 1990). Свакако се и формалне и семантичке карактеристике језичких јединица могу узети као предмет контрастивних истраживања, па се тако контрастирање према поставци Кжешовског (Krzeszowski 1990: 69–90) може вршити на нивоу простих речи, творбе речи, фразеолошких спојева, скупова и колокација, семантичких односа и емоционалне, аксиолошке и стилске садржине. Контрастирање на нивоу простих речи у српском и енглеском језику

често није претерано захтевно зато што већина простих речи у енглеском одговара већини простих речи у другим језицима. Код контрастирања на нивоу творбе речи, које обухвата неколико различитих процеса, може се десити да реч састављена од једне морфеме у једном језику одговара сложеници у другом, и обратно (енглески *rainbow* и српски *дуга*). Истраживање је могуће засновати и на контрастирању неког појмовног оквира. У том случају, различити аспекти значења могу послужити као основа за међујезичко упоређивање. Код контрастирања на нивоу фразеолошких спојева, скупова и колокација, разлике се заснивају на мотивисаности при комбиновању речи у одређене скупове. Контрастирање на нивоу семантичких односа међу лексемама може се вршити на основу полисемије, хомонимије, синонимије, антонимије и семантичких поља. Када су у питању семантичка поља, обично се каже да речи које се тичу заједничког појма образују семантичко поље (Trier 1931), а груписане су на основу ванјезичких својстава (Arnold 1973). Контрастирање између два језика може се вршити и уз помоћ семантичких атома, што чини једну од основа теорије природног семантичког метајезика (Wierzbicka 1980). Семантички атоми су језички изрази чије значење не може бити парафразирано уз помоћ једноставнијих термина, а који имају лексичке еквиваленте у свим језицима. Број таквих израза обично је веома мали. Одређивање системских сличности и разлика између језика захтева јасно дефинисани *tertium comparationis*, својеврсну мета-основу за поређење. Вјежбицкина теорија проналажењем семантичких атома управо пружа *tertium comparationis* – речи које се могу разумети и превести на универзалном нивоу (Goddard & Wierzbicka 2008).

Основни теоријски проблем контрастивне анализе јесте управо проблем компарабилности, односно шта је то што се у два језика може поредити. Овај део теоријског оквира посвећујемо пре свега терминима који се срећу у самој анализи, и то кроз поставку Радмиле Ђорђевић (2004). Р. Ђорђевић увиђа три главна правца решавања проблема компарабилности. Једни сматрају да се компарабилност утврђује на основу семантичких, значењских критеријума, тј. компарабилност се своди на еквиваленцију или приближну значењску једнакост. Други сматрају да су компарабилне појаве кореспонденти, тј. оне које поред значењске једнакости узимају у обзир и формалне, граматичке критеријуме. Постоји и треће мишљење, према коме се компарабилност изједначава са оним што је у два језика еквивалентно, идентично, слично, контрастно и различито (Ђорђевић 2004). Радмила Ђорђевић (2004: 53–55) наводи да се проблем компарабилности у првој школи мишљења решава еквиваленцијом, и своди се на превођење у основи кога се налази приближна значењска

једнакост. Преводна еквиваленција се у овом случају своди на неко универзално обележје (*tertium comparationis*), нпр. дефиницију значења. Термини повезани са еквиваленцијом које још срећемо у домаћој литератури, а усмерени су ка значењу, јесу функцијско-комуникативни еквивалент (Прћић 2005) и преводни еквивалент (Ивир 1981). Проблем компарабилности у другој школи мишљења решава се кореспонденцијом, како наводи Радмила Ђорђевић (2004: 58–59), и своди се на одређивање формално и значењски подударних елемената два језика. Кореспонденција обухвата појмове конгруенције и неконгруенције који се различито схватају у различитим лингвистичким моделима. Постоји неколико врста кореспонденције према класификацији Р. Ђорђевић (2004: 59–61): категоријална кореспонденција – структуре два језика нису конгруентне, али њихове конституенте припадају истој врсти речи; потпуна кореспонденција – елементима фразе језика А у потпуности одговарају елементи фразе језика Б; парцијална кореспонденција – елементима језика А одговара више елемената језика Б. Р. Ђорђевић (2004: 63–67) образлаже и трећу школу мишљења према којој се проблем компарабилности може решити проналажењем сличности и разлика између елемената језика у њиховој форми, значењу и дистрибуцији. Контрастивна анализа и превођење, иако се служе различитим лингвистичким поступцима, стоје у узајамном односу, и међу њима се остварује механизам повратне спреге – обе припадају области контрастивне лингвистике и користе материјал два језика. Због овога мислимо да резултати ове студије могу бити значајни и онима који се баве превођењем.

2. Методологија истраживања

Ова студија представља анализу која пореди и контрастира лексеме у којима се јављају појмови примарних боја – *црвене, плаве и жуте* у српском језику и *red, blue* и *yellow* у енглеском језику. Ове три боје се, поред црне и беле и још неколико боја, сматрају и основним бојама које постоје у већини светских језика. Корпус се састоји од два општа речника – *Речника српскога језика (РСЈ)* и *Oxford Advanced Learner's Dictionary (OALD)*, а претрага је вршена мануелним путем, односно листањем страница српског речника или куцањем термина за боје у поље за претрагу када се ради о енглеском. Кораци у састављању и анализи корпуса били су следећи:

- (а) Претрага се у највећој мери усмерила ка речничким одредницама *red, blue* и *yellow* у енглеском језику, односно *црвен, плав* и *жут* у српском, уз додатак одредница *модар* и *румен* у српском, као и *blonde* у енглеском. Поред

овога, претражене су и одреднице уско повезане са основним (нпр. као део претраге усмерен ка одредници *жут*, претражена је и одредница *жућкаст*). Такође, поједине одреднице из енглеског речника за које су аутори били сигурни да садрже кореспонденте у српском језику нису биле део речничке одреднице саме боје, па су стога наменски тражене, и неке пронађене у другим одредницама (нпр. *црвени картон* је у претраженом корпусу био део речничке одреднице *картон*, а не *црвен*).

(б) Одреднице су затим систематски распоређене у неку од одговарајућих пет категорија у зависности од тога са којим семантичким пољем су повезане, па стога набрајамо следеће: (1) флора, фауна и биолошки аспекти; (2) физичке карактеристике; (3) емотивна стања и понашање; (4) политика, организације и групе; (5) остало. Оваква подела је само једна од могућности и требало би је сматрати методолошком одлуком пре него ли устаљеном класификацијом.

(в) Одреднице из два језика су затим, у оквиру датих категорија, упоређене једне са другима. Побројане речничке одреднице појашњене су уз навођење одговарајућих дефиниција из речника, и дат је коментар аутора за сваку од категорија. Такође, иако код *црвене* и *плавe* издвајамо свих пет категорија, *жуту* налазимо у четири. Треба напоменути и да одређене лексичке одреднице у српском и енглеском које стоје у односу еквиваленције или кореспонденције није било могуће наћи под уносима *црвене*, *плавe* и *жуте*, јер су биле набројане као делови других речничких одредница. Поједине одреднице из енглеског речника за које су аутори били сигурни да садрже кореспонденте у српском језику нису садржале кореспонденте у српском речнику, тако да се у том делу анализе јављају својеврсне празнине које не осликавају стање у односу језика (већ у односу општих речника). Поред тога, за неке од појмова преводни еквивалент није садржао назив дате боје, па није укључен у саму анализу.

(г) Након класификације одредница, најпре су у оквиру сваке боје, а затим унутар њих, и у оквиру сваког семантичког поља описана сва могућа значења везана за дати појам, при чему се истовремено коментарисало постојање или непостојање сличности и разлика у језицима који се описују.

Систематизација поменути у тачки (б) довела је до груписања која описује-
мо у тачкама (д), (ђ) и (е):

(д) *Црвено*: Семантичко поље флоре, фауне и биолошких аспеката код црвене боје у српском језику обухвата речничке уносе који се односе на биљке, инсекте, рибе и птице, природне феномене (планете и земљиште), намирнице, као и људско тело и обољења. Део корпуса за енглески језик садржи речничке уносе који означавају биљке, инсекте, природне феномене (планете), намирнице, као и људско тело. Семантичко поље физичких карактеристика код црвене боје у српском језику садржи речничке уносе који означавају боју коже, лица, косе и браде, док у енглеском имамо уносе који се односе на боју коже и косе. Код емотивних стања и понашања, како и само име каже, у оба језика налазимо, углавном идиоматске, речничке уносе који означавају стања људи који су узнемирени или бесни. У пољу политике, организација и група у српском делу корпуса сви речнички уноси који се тичу политике означавају припаднике левице, најчешће комунистичке партије, док се у енглеском односе како на левичарско тако и на републиканско опредељење. Код организација и група, у српском делу корпуса речнички уноси у највећем броју односе се на званичне организације и неформалне групе из доба комунизма, док су у енглеском то углавном припадници ваздухопловства, спортских тимова, и хуманитарних организација. Поред тога, у оба корпуса присутне су лексеме које се односе на припаднике спортског тима или институције која се карактерише црвеном бојом. Категорија осталих семантичких поља у српском корпусу садржи речничке уносе који се нису могли сврстати ни у једну од претходних категорија, па тако налазимо оне који се односе на некадашње новчанице, делове народне ношње, ликове из бајки, или сигнале за прекршаје у фудбалу. У енглеском имамо сигнале и симболе од којих су неки еквивалентни са српским, а од других издвајамо оне који означавају небитне чињенице, важне датуме итд.

(ђ) *Плаво*: Семантичко поље флоре, фауне и биолошких аспеката код плаве боје у српском језику обухвата речничке уносе који се односе на биљке, птице и морски свет, као и на повреде на телу. Део корпуса за енглески језик садржи речничке уносе који означавају биљке, животиње, намирнице, и обољења. Семантичко поље физичких карактеристика код плаве боје у српском језику садржи речничке уносе који означавају боју косе, очију и лица, док у енглеском имамо уносе који се, поред ових, односе и на особу која добија посебан третман у односу на остале. Код емотивних стања и

понашања, како и само име каже, у српском корпусу не налазимо никакве речничке уносе, док у енглеском имамо речничке уносе, углавном идиоматске, који означавају импулсивна или чак насилна стања, као и учесталост или изненадност дешавања. На пољу политике, организација и група у српском делу корпуса не постоје речнички уноси који се тичу политике, док се у енглеском они односе на демократско опредељење. Код организација и група, у енглеском делу корпуса речнички уноси у највећем броју односе се на званичне организације, институције и њихове припаднике. Категорија осталих семантичких поља у српском корпусу садржи речничке уносе који се нису могли сврстати ни у једну од претходних категорија, па тако налазимо оне који се односе на аристократију, средство за бојење, или плаветнило. Енглески је знатно богатији у овом случају, па тако имамо сигнале и симболе из поља спорта, музике, медија, туризма и бирократије.

(е) *Жуто*: Семантичко поље флоре, фауне и биолошких аспеката код жуте боје у српском језику обухвата речничке уносе који се односе на биљке и животиње, и обољења. Део корпуса везан за енглески језик садржи речничке уносе који се односе на исте појмове, али у знатно мањем броју. Семантичко поље физичких карактеристика код жуте боје у српском језику садржи речничке уносе који означавају боју коже, косе и браде, док у енглеском имамо уносе који се односе на боју коже и косе. Код емотивних стања и понашања, како и само име каже, у оба језика налазимо углавном идиоматске речничке уносе који означавају стања људи који су незрели, уплашени или кукавице. Категорија осталих семантичких поља у српском корпусу садржи речничке уносе који се нису могли сврстати ни у једну од претходних категорија, па тако налазимо оне из поља медија и спорта, а у енглеском из поља наутике, спорта и бирократије.

3. Анализа

3. 1. Црвено

У семантичком пољу које се тиче флоре, фауне и биолошких аспеката можемо говорити о категоријалној или парцијалној кореспонденцији између два језика у речничким одредницама које се тичу одређене врсте птица. Тако у српском корпусу имамо неколико речничких одредница које се односе на

„птицу певачицу с рђастоцрвеним подбратком и грудима”: *црвендаћ*, *црвеновољка*, *црвеногруд(и)*, *црвенопрс(и)*, *црвен(о)пер(ка)*, а у енглеском *red breast*. У зависности од делова тела инсеката, риба и птица „који имају црвену или риђу боју”, издвајамо речничке одреднице којима обилује српски језик: *црвен(о)глав(ка)*, *црвеногрли*, *црвенокљун*, *црвенокрил*, *црвеноног*, *црвеноок(ица)*, *црвенопруг*, *црвен(о)реп(ка)*. Такође, вреди споменути и речничке одреднице код којих је црвена „саставни део назива биљних и животињских врста” у виду придева, као што су: *црвена детелина*, *црвени глог*, *црвени лук* или *црвени мрави*. У случају делова речничких одредница *црвени патуљак* и *red dwarf* поново можемо говорити о категоријалној кореспонденцији зато што се обе односе на „тип звезде црвене боје и ниске површинске температуре”. У енглеском речнику наилазимо и на *red giant* – „велику звезду при крају свог постојања која је релативно хладна и црвенкастог одсјаја”, али у српском речнику нема кореспондента који се тиче црвене боје. Иако лексема *црвена крвна зрница*, „покретљиве ћелије крви у којима су растворене органске материје”, не спада директно у ово семантичко поље, можемо је сврстати у ову категорију зато што представља саставни део живих бића; у енглеском наилазимо и на њен категоријални кореспондент *red blood cells*. У српском се сусрећемо и са обољењем под називом *црвени ветар*, тј. „акутним заразним запаљењем коже или слузнице, са црвеним мрљама (нарочито на носу и образима)”. Поред тога, можемо поменути и речничку одредницу *румен* са значењем „отвореноцрвен, црвенкаст, ружичаст” или изведенице *руменка* – „врста румене јабуке или крушке; крава руменкасте, црвенкасте боје”, *руменко* – „во румене, риђе длаке”, као и биљке *руменика*, *румењак* и *румењача*. Такође, у енглеском делу корпуса речничке одреднице које садрже *red* као саставни део назива природних појава или производа, набрајамо: *red admiral* – лептир црних крила са великим црвеним шарам на њима; *red currant* – врста ситних јестивих бобица која расте у жбуњу; *red pepper* – врста црвеног поврћа које се једе сирово или се припрема; *red wood* – врста веома високог дрвета које расте у Калифорнији и Орегону; црвенкасто дрво ове врсте; *red meat* – месо које поприма тамно браон боју када се припрема, као говедина или јагњетина; *red wine* – вино које добија црвену боју од грожђа од кога се прави; чаша црвеног вина. У српском наилазимо на *црвенику* или *руменику*, односно, „црвено вино”, као и на *црвеницу*, „земљу црвенкасте боје у крашким пределима (од гвожђе-хидроксида)”.

Семантичко поље физичких карактеристика у оба језика има одређених сличности, па тако у српском *црвенокоса* је она особа чија је коса „боје рђе, црвенкастожута, риђа”, док је у енглеском то неконгруентна конструкција са

истим значењем *red-haired* или *redhead*. У српском постоји и *црвенко* – „човек црвених, румених образа; човек црвенкасте, риђе косе или браде”; *црвенобрад* – „који има црвенкасту, риђу браду, риђобрад: црвенобради младић”; *црвенолик* – „који је црвеног лица, црвен у лицу, румен”, *црвенонос* – „који има црвени нос: црвеноноси пијанац”. Поред тога, у претраженом корпусу српског језика налазе се и речничке одреднице попут *руменети*, *руменило*, *руменкаст* или *руменолик* које се све односе на „румену, отвореноцрвену боју коже лица или јагодица”. У оба језика наилазимо на значењску еквиваленцију када се ради о метонимима *црвенокошци* – Индијанци, „људи црвене расе; црвенкасте коже” и *Red Indian* и *red skin* – требало би додати и да су ови термини политички и друштвено некоректни и увредљиви.

Наредно семантичко поље јесу емотивна стања и понашање, где у оба језика налазимо метафорична и метонимијска пресликавања. У српском, за ово поље можемо издвојити два уноса који се јављају у *РСЈ*, *црвено лице*, дефинисано као „које је поцрвенело од прилива крви под кожу” или *црвенети* „постајати црвен, румен у лицу, руменети”. Емотивни разлози за ову физичку појаву код људи у речнику нису дати, али из искуства и свакодневног живота знамо да се она јавља услед стања узнемирености, љутитости, срамоте или хладноће, па се стога може сврстати у ову категорију. Овај се израз, у зависности од контекста, може сматрати метонимијским. Речнички примери из енглеског су на овом пољу знатно богатији јер обилује идиомима и изразима који садрже црвену боју. Тако можемо говорити о значењском еквиваленту *red in the face*, као и *red as a beetroot*, који се у *OALD* дефинишу као ”bright red or pink, especially because you are angry, embarrassed or ashamed”. Овде можемо поменути и *bloodshot eyes* – ”(= with thin lines of blood in them) or surrounded by red or very pink skin”. Што се тиче израза са пренесеним значењем, неформални *see red* значи ”to become very angry”, метафора *a red rag to a bull* ”something that is likely to make somebody very angry”, *red in tooth and claw* ”involving opposition or competition that is violent and without pity”. У ову групу можемо сврстати и *paint the town red* – ”to go to a lot of different bars, clubs, etc. and enjoy yourself”, *red-blooded* – ”full of strength and energy, often sexual energy”, *catch somebody red-handed* – ”to catch somebody in the act of doing something wrong or committing a crime”, *red-hot anger* – ”showing strong feeling”, a *red-hot issue* – ”new, exciting and of great interest to people”.

Следеће семантичко поље тиче се политике, организација и група, где се у оба дела корпуса црвена боја јавља као обележје комунистичког, левичарског и социјалистичког опредељења и револуционарних схватања. Тако у српском

имамо неколико речничких одредница и њихових делова које метафорично или метонимијски (због боје застава, амблема и осталих симбола комунизма) означавају оног „који је на крајњој левици по свом политичком уверењу; комунистички; крајњи левичар, комуниста”: *црвени, црвендаћ, црвењак*, као и колокације *црвена омладина* или *црвена странка*. Такође, ту можемо сврстати и *црвени фронт* „који се односи на револуционарну активност, револуционаран”. Енглески језик није толико богат изразима који се односе на комунизам, за разлику од српског, највероватније услед различитог политичког и историјског контекста, али се лексема *red* ипак дефинише, између осталог, и као ”having very left-wing political opinions”. У оба језика, изрази који се односе на левичарско политичко опредељење данас углавном имају погрдну, негативну конотацију. Поред овога, црвена боја се у САД углавном везује за Републиканску партију, па се *red states/countries* дефинишу као ”having more people who vote for the Republican candidate than the Democratic one”. Код организација и група у оба језика уочавамо категоријалну кореспонденцију, односно конституенте структура из оба језика припадају истој категорији речи. Тако у српском имамо *Црвени крст*, „међународну хуманитарну организацију за указивање помоћи онима који су страдали у рату или од елементарних непогода”, а у енглеском *the Red Cross*. Поред тога, у српском наилазимо и на *Црвену помоћ*, односно, „организацију за пружање помоћи (правне, новчане, здравствене и др.) у револуционарном радничком покрету”, као и *црвене* који се метафорично односе на „Црвену армију, на црвеноармејце: црвени војници” или на „револуционаре; црвеногардејце”. Већина ових речничких одредница поново је повезана са комунизмом, а ту налазимо појмове *Црвена армија*, „службено име совјетских оружаних снага, совјетска армија од 1918. до 1946. године; *црвена буржоазија* – „комунисти који су се обогатили и стекли привилегије у друштву”, као и *црвене бригаде* – „ултраевичарска терористичка организација у Италији седамдесетих година”. Такође, *црвени* се може метонимично односити и на „спортисту у црвеном дресу”. Организације и групе у енглеском корпусу садрже следеће, понекад метонимичне називе: *the Red Arrows* – тим црвених авиона Краљевског ратног ваздухопловства који је чувен по својим маневрима у ваздуху; *the Red Berets* – популарни назив за британску падобранску бригаду; *the Red Devils* – тим британске падобранске бригаде чији су припадници познати по својим маневрима током којих искачу из авиона и истовремено испуштају обојени дим; *the Red Crescent* – назив за званичне огранке Црвеног крста у муслиманским земљама, односно организације која брине о људима који су погођени ратом или природном катастрофом; *Red Hot Organization*

– хуманитарна организација основана 1989. године за скупљање средстава за лечење оболелих од сиде широм света; *the Red Sox* – прволигашки бејзбол тим из Бостона основан 1893. године; њихови дресови су црвено-бели, а амблем се састоји из две црвене чарапе. Уколико организације или јединице имају карактеристичне делове униформи у црвеној боји, они постају референтно обележје припадника тих организација или јединица, као што је случај са метонимима *red cap* – припадником војне полиције; или запосленом у железници или *red coat* – британским војником у прошлости, или радником у летњем кампу који забавља госте и помаже им.

Када говоримо о осталим семантичким пољима, *РСЈ* не садржи пуно додатних речничких одредница. Тако у српском налазимо *црвену нит* или „основну мисао, идеју која се провлачи кроз неко дело, мисао водиљу, лајтмотив”, затим *црвендаћа*, који се, поред тога што се односи на комунисте и птице, такође жаргонски и метафорично односио и на „некадашњу новчаницу од сто динара црвенкасте боје” или *црвенкапу* – „округлу ниску народну капу црвене боје: бочељску, далматинску; или у илирском препороду присталицу народне ношње чији је симбол био таква капа”. Такође, *Црвенкапа* се односи и на „главно лице у дечјој бајци с истоименим насловом” или метонимично на „саму ту бајку”, где са енглеском речничком одредницом *Little Red Riding Hood* (део речничке одреднице *little*) можемо говорити о еквиваленцији. У оба дела претражених корпуса имамо категоријалне кореспонденте *црвени картон* (део речничке одреднице *картон*) и *red card* који се односе на „казну у фудбалу и неким другим спортским играма којом се играч искључује из игре”. Када је реч о енглеском језику, ту налазимо: *red alert* – упозорење да ће се десити нешто опасно; *red box* – кутија у којој министри држе званична документа; *red-brick* – придев који се односи на универзитете у Уједињеном Краљевству који су грађени крајем 19. и почетком 20. века од цигала црвенкасто-браон боје, за разлику од старијих универзитета, као што су Оксфорд или Кембриџ; *red carpet* – тепих црвене боје који се простире када неко битан долази у званичну посету; *red cent* – веома мали износ новца; *red ensign* – црвена заставица са заставом Уједињеног Краљевства у углу коју имају бродови који су регистровани у тој земљи; *red flag* – заставица која упозорава људе на опасност; црвена застава као симбол револуције и комунизма; *red herring* – небитна чињеница, идеја или догађај који одвлачи пажњу од нечега битног; *red-letter day* – важан дан или дан који се памти због нечег доброг што се догодило тада; *red light* – знак возачима да се зауставе; *red line* – проблем за који једна или више особа одбија да се предомисли током расправе или преговора; *redneck* – увредљива

реч за особу која живи у руралном делу САД, није много образована и има јака конзервативна политичка уверења; *red tape* – званична правила која се чине компликованијим него што би требало и успоравају обављање ствари; *red-top* – врста британског таблоида чији назив је написан црвеним словима на врху предње стране; *red zone* – одређени простор око гол-линије у америчком фудбалу. Неформални идиоматски израз *be in the red*, који означава дуговања према банци због прекомерног трошења, такође се може сврстати у ово семантичко поље.

3. 2. Плаво

Семантичко поље флоре, фауне и биолошких аспеката у српском се карактерише изразима у којима је плава „саставни део неких ботаничких назива” као у *плави патлиџан* или *плаво дрво*. Глагол *плавити* значи „чинити нешто плавим” и „прати, белити у плавилу”. Јавља се још и речничка одредница *плавац* која означава „врсту јаког тамноплавог грожђа” или „црно вино од таквог грожђа”. Поред тога, наилазимо и на одреднице у којима придев *модро* означава „боју са модром, плавкастом нијансом”: *модроволка* – „врста славуја”; *модрокос* – „птица певачица модросивог перја”; *модруљ* – „морски пас”; *модруљица* – „плаветна сеница; врста медузе”. Што се тиче енглеског, *blue* се такође јавља као саставни део назива биљака и животиња, као у: *blue bell* – дивљи цвет кратке стабљике и цветића у облику звона плаве или беле боје; *blue bottle* – велика мува плавог тела; *blue bird* – мала северноамеричка птица плавог перја на леђима или глави; *blue crane* – врста ждрала који има плавосиво перје; *blue jay* – велика северноамеричка птица са плавим перјем на леђима и крестом на глави; *blue tit* – мала европска птица плаве главе, крила и репа, и жутих делова испод; *blue whale* – врста кита који је највећа животињска врста. Иако колокација *blue cheese* не спада директно у ову групу, можемо је уврстити, јер судећи по дефиницији „сир са деловима плаве буђи”, ова врста сира садржи гљиве које су такође живи организам. Такође, будући да ова категорија садржи и биолошке аспекте, где спадају и обољења, можемо поменути и израз *blue baby* који се односи на бебу чија је кожа на рођењу плавичасте боје, што указује на неку врсту срчане аномалије. У случају српског дела корпуса, налазимо речничке одреднице са релативно сличним значењем, тј. *модрину*, „помодрело место на кожи”, или *модрицу*, „модру, тамноплаву мрљу на телу насталу од подливане, скупљене крви (као последица удarca, јаког притиска на кожу и сл.)”.

Следећа категорија везана је за изразе који се односе на физичке карактеристике, и која у српском делу претраженог корпуса садржи неколико речничких одредница, као што су: *плав*, *плавкаст*, *плавушав*, *плавушкаст*, односно „светложут, жућкаст” када се ради о боји косе, или *плавоок* и *модроок* када се ради о очима „боје неба или мора; плавим очима”. За женску особу плаве, тј. светложуте косе, кажемо још и да је *плавокоса*, *плавуша* или *плавујка*. У енглеском речнику не наилазимо на еквивалентне структуре, осим евентуално код идиома *blue-eyed boy* који се односи на особу која добија посебан третман у односу на друге. У српском делу претраженог корпуса налазимо и речничке одреднице: *модрети*, односно „добијати модру боју, постајати модар (обично о лицу, уснама и другим деловима тела)”, као и *модрикав* или *модрикаст* – „који је с нијансом модре боје, помало модар, плавкаст (пламен, модрикасте руке)”; *модрило* – „модрина, помодзелост”.

Наредно семантичко поље представљају емотивна стања и понашање. У српском корпусу нема примера за ово семантичко поље, док је енглески речник богат изразима који укључују плаву боју, па сама реч *blue* може метафорично означавати особу која је тужна, или јој је толико хладно да је почела да поприма плаву боју. Енглески обилује и идиоматским изразима који садрже плаву боју, међу којима су: *do something till you are blue in the face* – “(informal) to try to do something as hard and as long as you possibly can but without success”; *beat somebody black and blue* – “(to hit somebody until they are) covered with bruises (= blue, brown or purple marks on the body)”; *between the devil and the deep blue sea* – “in a difficult situation where there are two equally unpleasant choices”; *scream blue murder* – “to scream loudly and for a long time, especially in order to protest about something”; *blue-eyed boy* – “(informal, often disapproving) a person treated with special favour by somebody”. Постоји и неколико идиома који се односе на учесталост или изненадност дешавања: *once in a blue moon* – “(informal) very rarely”; *out of the blue* – “unexpectedly; without warning”; *a bolt from the blue* – “an event or a piece of news which is sudden and unexpected; a complete surprise”.

Четврта категорија тиче се политике, организација и група, а у енглеском делу корпуса можемо метафорички говорити само о изразу *blue states/countries* који се односи на оне државе у САД у којима већина гласа за Демократе, а не за Републиканце. У српском делу претраженог корпуса не постоје изрази који би се тицали политике, а да садрже појам плавог. Код организација и група, у оба језика налазимо метонимичне речничке одреднице које се односе на припаднике полиције, карактеристичне по плавој униформи, и које стоје у односу еквиваленције – *плавци* и *the boys in blue*. Поред тога, у оба речника

постоје и метонимичне колокације *плави шлемови/плаве беретке* (делови речничких одредница *шлем* и *беретка*) и *blue helmet* за припаднике „мировних снага Уједињених нација”, као и *Blue Cross* која се може односити на британску хуманитарну организацију која лечи животиње или на највећу америчку приватну компанију за здравствено осигурање.

Последња категорија односи се на остала семантичка поља, и док у енглеском налазимо прегршт речничких одредница које садрже *blue* као премодификацију у скоро свим примерима, у српском речнику наведено је само пар примера који би могли да се уврсте у ово семантичко поље. У једном случају ради се о еквиваленцији између речничких одредница *плава (модра) крв* (део речничке одреднице *крв*) и *blue-blooded* као симболима „аристократског, племићког порекла; аристократије, племства”. Од осталих набрајамо: *модрило* или „минерално бојило за бојење у плаво, ултрамарин; уопште средство за бојење модром, плавом бојом” и *модрина* или „оно што је модре боје (обично о небу); модро пространство, плаветнило”; Пре свега, сам придев *blue* може имати именичку функцију када се, на пример, метонимично односи на студента универзитета Оксфорд или Кембриџ који се бави неким спортом или на титулу која им се даје. Поред тога, *blue badge* се односи на плаву налепницу за возила која омогућава паркирање на местима за људе са инвалидитетом; *blue book* означава књигу људи на важним друштвеним положајима у САД, или званични извештај са плавим корицама који објављује британски парламент; *the blue channel* је пролаз на аеродрому или у луци за путнике који су путовали само унутар Европске уније; инвестиција која је премодификована сложеним придевом *blue-chip* јесте сигурна и уносна; а радници са метонимичним придевом *blue-collar* су радници који раде физички посао у индустријском постројењу; *blue ensign* се односи на плаву заставу са заставом Уједињеног Краљевства у горњем левом углу како би се назначило да брод плови под окриљем Уједињеног Краљевства; док је *blue flag* ознака за најбоље плаже у Европи, или знак у мото-тркама да бржи возач покушава да прође; *blue funk* је застарели, неформални израз за фанк; *blue grass* врста традиционалне америчке кантри музике која се свира на гитари или бенџо; *blue films/movies/jokes/stories* обично су еротичне природе; *blue note* је ознака за нешто нижи тон у односу на стандардни и јавља се у цезу; *blue jeans* устаљена колокација за фармерице од тексаса; *blue law* је закон у САД који забрањује пословне и забављачке активности недељом; *blue-on-blue* је израз који се користи када се у рату догоди несрећа или напад оружјем изнутра; *blue pages* у САД представља телефонски дневник са бројевима свих владиних сектора; *blue plaque* је ознака

на кућама где су некад живеле познате личности у Уједињеном Краљевству; *blue print* је штампани примерак плана изградње зграде или машине са белим линијама на плавој позадини, план о спровођењу нечега у дело, или образац у ћелији сваког живог бића који одређује како ће оно изгледати; *blue riband* или *ribbon* се даје победницима неког такмичења; *blue-sky* се односи на нове и занимљиве идеје које још увек није могуће реализовати; а *blue stocking* на метафору за високо образовану жену која је више заинтересована за усавршавање него за традиционалне женске ствари; *Bluetooth*[™] је радио-технолозија која омогућава повезивање уређаја на мањој раздаљини без употребе каблова.

3. 3. Жуто

Семантичко поље флоре, фауне и биолошких аспеката изузетно је богато у корпусу добијеном из *РСЈ*, за разлику од онога што налазимо у енглеском речнику. У српском речнику налазимо доста изведеница које се односе на „разна жива бића која су споља боје лимуна, жуманцета, воска, злата и сл.“. Међу њима су: *жуцац* – „животиња жуте длаке или перја; биљка жутог плода или листа; *жутель* – „невен; маслчак; назив за више врста биљака из различитих фамилија и родова, чији су цветови обично жуте боје”; *жутика*, *жутица*, *жутилица* – „врста биљке са бодљама и жутиим цветовима”; *жутика* – „назив и име домаћим животињама (женкама) жуте боје”; *жутињак* – „биљка која се употребљава као лек, зачин, као и за бојење дрогеријских артикала; љутић”; *жутоволка*, *жутоперка* – „птица певачица са жутиим перјем на грудима”; *жутоглав* – „сунцокрет”; *жутокљун* – „који има жут кљун: – кос, папагај”; *жутоног* – „који је жутих ногу: – пиле”; *жутопрба* – „врста лептира”; *жутуга*, *жутуља* – „назив за разне биљке жуте, жућкасте боје, жутог плода и сл. (гљиве, крушке, тикве и др.); морска риба, жута змија; крава жуте длаке”; *жућа*, *жућка* – „назив домаћим животињама (женкама) жуте длаке, перја”; *жућак* – „дневни лептир жуте боје”; *жућаница* – „зељаста биљка”; *жућко*, *жућо*, *жућов* – „домаћа животиња (мушјак) жуте длаке (најчешће пас)”. У енглеском речнику налазимо само две речничке одреднице, и то *yellow flag* која се односи на врсту жутог ириса који расте у близини воде, као и *yellow hammer*, тј. мушјака мале птице (у српској познате као стрнадица жутоволка), која има жуту главу, врат и груди. Као и код претходних боја, овде смо уврстили и извесно обољење као део биолошких аспеката, па у два језика уочавамо значењску еквиваленцију између речничких одредница *жутица* и *yellow fever* зато што се обе односе на „обољење јетре код кога кожа и беоњаче добијају жуту боју услед продирања

жучи у крвоток”. Особа која болује од ове болести може изгледати *жуто*, *жутињаво* или *жутичаво* у лицу.

Следећа категорија која се тиче ове боје везана је за физичке карактеристике. Српски део корпуса је и у овом семантичком пољу богатији у односу на енглески, па зато у српском проналазимо следеће речничке одреднице: *жутокос* – „који је жуте косе, плавокос”; *жутобрад* – „који је жуте браде”; *жутобрк* – „који има жуте бркове”. Овде можемо поменути и речничку одредницу *blonde* из енглеског корпуса која се метонимично односи на особу женског пола која има светло златну боју косе, или на саму боју такве косе. Међутим, у првом смислу реч има благо увредљиву конотацију зато што се цела особа своди само на боју косе, као и на стереотипне карактеристике особа са таквом бојом косе. Следећа речничка одредница у енглеском језику јесте метонимија *yellow* која се односи на светлобраон кожу народа из источне Азије, и сматра се увредљивом и табу. У српском налазимо одредницу са истим погрдним значењем – *жута раса*.

Следећа категорија тиче се емотивних стања и понашања, а у овом случају у оба језика уочавамо приближан број речничких одредница. Тако у српском у овој категорији уочавамо пар фигуративних израза, као што је метафора *жут око кљуна* са значењем „сувише млад, незрео”, онај који се метафорично односи на здравље – *жути жутију*, *црвени (румени) путују*, или *клати се као жути мрави*, односно „бити у непријатељским односима”. Налазимо и именице са истим метафоричким значењем као први израз, тј. *жутокљуњ*, *жутокљунац* или *жутокљунић*. Из енглеског речника издавајмо сам део речничке одреднице *yellow* који се може односити метафорично на неког ко испољава љубомору, кукавичлук или плашљивост; а ту је и *yellow-belly* који се такође односи на особу која је кукавица. У енглеском налазимо и на синтагму *the Yellow Brick Road*, која се односи на ствари које особа ради верујући да ће то одвести нечему добром, а потиче из „Чаробњака из Оза”.

Категорија осталих семантичких поља у оба језика садржи приближан број речничких одредница, од којих код неких можемо говорити о категоријалној кореспонденцији, као нпр. *жута штампа* и *yellow journalism* које се односе на „новине склоне сензационализму и непровереним вестима”. Од осталих речничких одредница, у српском се могу наћи: *жута мајица* која представља пример метонимије и односи се на „победничку одећу у бицикличким тркама”; *жута мрља/нега* или „место у оку за примање видних утисака”; *жутак*, који представља други назив за дукат или *жућак*, који се односи на лажни дукат. У оба речника имамо *жути картон* (део речничке одреднице *картон*)

и *yellow card* као „јавну опомену за прекршај у фудбалу и неким другим спор-тским играма”. У енглеском речнику налазимо: *yellow flag*, која се поред врсте цвета односи и на заставу истакнуту на бродовима која сигнализира да неко од путника има заразну болест; *yellow line*, која у Уједињеном Краљевству означава извесна ограничења у паркирању; *Yellow Pages* или именик свих организација и компанија; *yellow ribbon*, која у САД означава сујеверну праксу везивања жутих трака око дрвета ради брзог повратка особа из заробљеништва или рата.

4. Закључци

На основу анализе претраженог корпуса, можемо закључити да постоји изванредан степен кореспонденције и еквиваленције када је реч о лексемама које граде ове три примарне боје, као и појмовима на које се односе. Поред тога, јасне су и разлике, веома често условљене културолошким факторима. Такође, примећујемо и да су у претраженим корпусима оба језика лексеме са црвеном, плавом и жутом поприлично заступљене, што је у складу са развојем језика према фазама датим у класификацији Берлина и Кеја (Berlin & Kay 1969). Многобројне асоцијације везане су за различите боје, као и опсег апстрактних концепата који се описују уз помоћ појмова везаних за боје (в. Mohammad 2011a, b). Када су у питању метафоричка значења термина који означавају боје, Кикучи и Лихтенберк закључују да не постоји универзални редослед њиховог развоја у језицима (Kikuchi & Lichtenberk 1983), док Филиповић-Ковачевић (2015) сматра да боје код људи проузрокују интензивну психолошку реакцију, и да су многи термини за боје културолошки условљени. Закључујемо и да су лексеме које садрже црвену најчешће у оба језика, где самим тим уочавамо и највећи број примера кореспонденције и еквиваленције. Када се ради о плавој, корпус српског језика је, за разлику од енглеског, знатно сиромашнији изразима који се односе на појаве и симболе повезане са овом бојом. Код жуте наилазимо на обрнуту ситуацију, јер српски корпус у овом случају обилује изведеницама које се махом тичу физичких карактеристика. Међутим, када узмемо у обзир *модро* и *blonde*, можемо да кажемо да макар један део значења и заступљености „одвлачи” постојање ових засебних речничких одредница. Занимљив је и однос идиоматских израза у корпусима оба језика где у српском налазимо највише оних повезаних са жутом, а у енглеском их је знатно више код плаве и црвене. Ипак, код све три боје уочавамо како односе кореспонденције (нпр. *црвена крвна зрнца* и *red blood cells*; *Црвени крст* и *the Red Cross*; *плави шлемови* и *blue helmet*; *жута штампа* и *yellow journalism* итд.) тако и еквиваленције

(нпр. *црвенокоса* и *redhead*; *плава крв* и *blue-blooded*; *плавци* и *the boys in blue*; *жута раса* и *yellow skin* итд.). Истраживања која би укључивала анализу у којој би биле обухваћене боје из свих фаза, како би се упоредило да ли број израза опада од прве ка последњој фази, као и друге језике, према препоруци коју даје Луси (Lucy 1997), могла би да покажу колико су лексеме са бојама важне како за опис тако и за концептуализацију.

Извори

1. *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (eighth edition) (2013), Oxford: Oxford University Press.
2. *Речник српскога језика* (2011), Нови Сад: Матица српска.

Литература

1. Arnol'd, I. W. (1973), *The English word: leksikologija sovremennogo anglijskogo jazyka* [Lexicology of Modern English], Moskva: Vysšaja Škola.
2. Barlow, Michael (2008), "Parallel texts and corpus-based contrastive analysis", in: María de los Ángeles Gómez González, J. Lachlan Mackenzie, Elsa M. González Álvarez (Eds.), *Current Trends in Contrastive Linguistics. Functional and cognitive perspectives*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 101–123.
3. Berlin, Brent and Paul Kay (1969), *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*, Berkeley: University of California Press.
4. Bonnardel, Valerie and Nicola J. Pitchford (2006), „Colour categorization in preschoolers”, in: Nicola J. Pitchford and Carole P. Biggam (Eds.), *Progress in colour studies. Volume II. Psychological aspects*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 121–139.
5. Đorđević, Radmila (2004), *Uvod u kontrastiranje jezika* (šesto izdanje), Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
6. Filipović-Kovačević, Sonja (2015), „Prenesena značenja leksičkih jedinica s pojmom plave boje u engleskom i srpskom jeziku (kognitivnolingvistička analiza)”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 58 (2), 149–165.
7. Franklin, Anna and Ian R. L. Davies (2006), „Converging evidence for pre-linguistic colour categorization”, in: Nicola J. Pitchford and Carole P. Biggam (Eds.), *Progress in colour studies. Volume II. Psychological aspects*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 101–121.
8. Goddard, Cliff and Anna Wierzbicka (2008), „Universal human concepts as a basis for contrastive linguistic semantics”, in: María de los Ángeles Gómez González, J. Lachlan Mackenzie, Elsa M. González Álvarez (Eds.), *Current Trends in Contrastive*

- Linguistics. Functional and cognitive perspectives*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 205–227.
9. Ivir, Vladimir (1981), „Formal Correspondence vs. Translation Equivalence Revisited”, *Poetics Today* 2/4, 51–59.
 10. Kikuchi, Atsuko and Frantisek Lichtenberk (1983), „Semantic extension in the colour lexicon”, *Studies in Language*, 7 (1), 25–64.
 11. Kövecses, Zoltán (2010), *Metaphor: A Practical Introduction* (second edition), Oxford: Oxford University Press.
 12. Krzeszowski, Tomasz (1990), *Contrasting Languages. The Scope of Contrastive Linguistics*, Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
 13. Lucy, John A. (1997), „The linguistics of ‘colour’”, in: C. L. Hardin, Luisa Maffi (Eds.), *Color categories in thought and language*, New York: Cambridge University Press, 320–340.
 14. Mohammad, Saif M. (2011a), „Colourful language: Measuring word-colour associations”, in: *HLT '11 Proceedings of the 49th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies: Short Papers – Volume 2 (Portland, OR)*, Stroudsburg, PA: Association for Computational Linguistics, 97–106.
 15. Mohammad, Saif M. (2011b), „Even the abstract have colour: Consensus in word-colour associations”, in: *HLT '11 Proceedings of the 49th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies: Short Papers – Volume 2 (Portland, OR)*, Stroudsburg, PA: Association for Computational Linguistics, 368–373.
 16. Pawlowski, Adam (2006), „Quantitative linguistics in the study of colour terminology: A research report”, in: Carole P. Biggam and Christian J. Kay (Eds.), *Progress in colour studies. Volume I. Language and culture*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 37–56.
 17. Paterson, Ian (2004), *A Dictionary of Colour: A Lexicon of the Language of Colour*, London: Thorogood Publishing.
 18. Pitchford, Nicola J. and Kathy T. Mullen (2006), „The developmental acquisition of basic colour terms”, in: Nicola J. Pitchford and Carole P. Biggam (Eds.), *Progress in colour studies. Volume II. Psychological aspects*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 139–159.
 19. Prčić, Tvrtko (2005), *Engleski u srpskom*, Novi Sad: ITP „Zmaj”.
 20. Stanković, Selena (2013), „Iz kontrastivne analize jezika: problemi, rezultati, klasifikacija i primena”, *Philologia Mediana*, 5, 381–392.
 21. Steinvall, Anders (2006), „Basic colour terms and type modification: Meaning in relation to function, salience and correlating attributes”, in: Carole P. Biggam and Christian J. Kay (Eds.), *Progress in colour studies. Volume I. Language and culture*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 57–73.
 22. Trier, Jost (1931), *Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes. Die Geschichte eines sprachlichen Feldes*, Heidelberg: Winter.

23. Vlaković, Ivana and Dušan Stamenković (2013), "Metaphorical extensions of the colour terms white and black in Serbian and English", in: Ivana Živančević-Sekeruš (ur.), *Šesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Susret kultura” – zbornik radova*, knjiga I, Novi Sad: Filozofski fakultet, 547–558.
24. Wierzbicka, Anna (1980), *Lingua Mentalis: The Semantics of Natural Language*, Sydney: Academic Press.

Original research article
UDC 811.163.41'374.2:811.111
DOI 10.21618/fil1818114m
COBISS.RS-ID 7924760

Katarina S. Milenković
University of Niš
Faculty of Philosophy

Dušan M. Stamenković
University of Niš
Faculty of Philosophy, Center for Cognitive Sciences

A CONTRASTIVE VIEW OF DICTIONARY MEANINGS OF PRIMARY COLOUR TERMS IN SERBIAN AND ENGLISH

Summary

The main aim of this study is to examine the dictionary meanings of terms related to the primary colours (*red, blue and yellow*) in Serbian and English, and to determine whether there are relations of equivalence or correspondence between them, as well as their extent. The study is based on the corpus consisting of two comprehensive dictionaries of Serbian and English. Depending on the semantic field that lexemes are related to, the study offers an overview of five meaning categories in both languages: (1) flora, fauna and biological aspects, (2) physical characteristics, (3) emotional states and behaviour, (4) politics, organisations and groups and (5) other. With the exception of certain specificities, we find a degree of meaning overlap in the compared languages.

Key words: lexeme, primary colour, red, blue, yellow, Serbian, English.

Primary Sources

1. *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (eighth edition) (2013), Oxford: Oxford University Press.
2. *Rečnik srpskoga jezika* (2011), Novi Sad: Matica srpska.

References

1. Arnol'd, I. W. (1973), *The English word: leksikologija suvremenog engleskog jezika* [Lexicology of Modern English], Moskva: Vysšaja Škola.
2. Barlow, Michael (2008), "Parallel texts and corpus-based contrastive analysis", in: María de los Ángeles Gómez González, J. Lachlan Mackenzie, Elsa M. González Álvarez (Eds.), *Current Trends in Contrastive Linguistics. Functional and cognitive perspectives*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 101–123.
3. Berlin, Brent and Paul Kay (1969), *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*, Berkeley: University of California Press.
4. Bonnardel, Valerie and Nicola J. Pitchford (2006), „Colour categorization in preschoolers”, in: Nicola J. Pitchford and Carole P. Biggam (Eds.), *Progress in colour studies. Volume II. Psychological aspects*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 121–139.
5. Đorđević, Radmila (2004), *Uvod u kontrastiranje jezika* (šesto izdanje), Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
6. Filipović-Kovačević, Sonja (2015), „Prenesena značenja leksičkih jedinica s pojmom plave boje u engleskom i srpskom jeziku (kognitivnolingvistička analiza)”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 58 (2), 149–165.
7. Franklin, Anna and Ian R. L. Davies (2006), „Converging evidence for pre-linguistic colour categorization”, in: Nicola J. Pitchford and Carole P. Biggam (Eds.), *Progress in colour studies. Volume II. Psychological aspects*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 101–121.
8. Goddard, Cliff and Anna Wierzbicka (2008), "Universal human concepts as a basis for contrastive linguistic semantics", in: María de los Ángeles Gómez González, J. Lachlan Mackenzie, Elsa M. González Álvarez (Eds.), *Current Trends in Contrastive Linguistics. Functional and cognitive perspectives*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 205–227.
9. Ivir, Vladimir (1981), „Formal Correspondence vs. Translation Equivalence Revisited”, *Poetics Today* 2/4, 51–59.
10. Kikuchi, Atsuko and Frantisek Lichtenberk (1983), „Semantic extension in the colour lexicon”, *Studies in Language*, 7 (1), 25–64.
11. Kövecses, Zoltán (2010), *Metaphor: A Practical Introduction* (second edition), Oxford: Oxford University Press.

12. Krzeszowski, Tomasz (1990), *Contrasting Languages. The Scope of Contrastive Linguistics*, Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
13. Lucy, John A. (1997), „The linguistics of ‘colour’”, in: C. L. Hardin, Luisa Maffi (Eds.), *Color categories in thought and language*, New York: Cambridge University Press, 320–340.
14. Mohammad, Saif M. (2011a), „Colourful language: Measuring word-colour associations”, in: *HLT ’11 Proceedings of the 49th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies: Short Papers – Volume 2 (Portland, OR)*, Stroudsburg, PA: Association for Computational Linguistics, 97–106.
15. Mohammad, Saif M. (2011b), „Even the abstract have colour: Consensus in word-colour associations”, in: *HLT ’11 Proceedings of the 49th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies: Short Papers – Volume 2 (Portland, OR)*, Stroudsburg, PA: Association for Computational Linguistics, 368–373.
16. Pawlowski, Adam (2006), „Quantitative linguistics in the study of colour terminology: A research report”, in: Carole P. Biggam and Christian J. Kay (Eds.), *Progress in colour studies. Volume I. Language and culture*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 37–56.
17. Paterson, Ian (2004), *A Dictionary of Colour: A Lexicon of the Language of Colour*, London: Thorogood Publishing.
18. Pitchford, Nicola J. and Kathy T. Mullen (2006), „The developmental acquisition of basic colour terms”, in: Nicola J. Pitchford and Carole P. Biggam (Eds.), *Progress in colour studies. Volume II. Psychological aspects*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 139–159.
19. Prčić, Tvrtko (2005), *Engleski u srpskom*, Novi Sad: ITP „Zmaj”.
20. Stanković, Selena (2013), „Iz kontrastivne analize jezika: problemi, rezultati, klasifikacija i primena”, *Philologia Mediana*, 5, 381–392.
21. Steinvall, Anders (2006), „Basic colour terms and type modification: Meaning in relation to function, salience and correlating attributes”, in: Carole P. Biggam and Christian J. Kay (Eds.), *Progress in colour studies. Volume I. Language and culture*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 57–73.
22. Trier, Jost (1931), *Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes. Die Geschichte eines sprachlichen Feldes*, Heidelberg: Winter.
23. Vljaković, Ivana and Dušan Stamenković (2013), „Metaphorical extensions of the colour terms white and black in Serbian and English”, in: Ivana Živančević-Sekeruš (ur.), *Šesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Susret kultura” – zbornik radova*, knjiga I, Novi Sad: Filozofski fakultet, 547–558.
24. Wierzbicka, Anna (1980), *Lingua Mentalis: The Semantics of Natural Language*, Sydney: Academic Press.